

Kjære Kirkemøte!

Årsmeldingen for 2008 har dere mottatt både i utfyllende og kortfattet versjon. I stedet for bare å gjengi hovedpunktene fra årsmeldingen for dere, vil jeg nå forsøke å gi en oppdatert statusrapport på en del viktige saksområder.

Stat-kirke

10. april 2008 er en merkedag i Den norske kirkes historie. Samtlige sju partier på Stortinget inngikk et forlik om den videre prosessen for at kirken skal få en friere stilling i forhold til staten. Det er to forhold jeg vil kommentere i denne sammenheng: Arbeidet med en ny kirkeordning og kirkevalget.

Kirkeordning

Behovet for en ny kirkeordning har lenge vært åpenbar. Dagens ordning er komplisert og vanskelig å ha full oversikt over. Dette ble så sent som i forrige uke oppsummert i et innlegg i Vårt Land av kirkemøtedelegatene Torstein Husby og Torger Reve.

Kirkemøtet behandlet i november 2007 saken "Grunnlovsforankring, kirkelov og kirkeordning for Den norske kirke". Her ble det lagt et grunnlag for hvordan en ny kirkeordning kan utformes, slik at kirken også i fremtiden kan ha stor oppslutning i folket. Kirkemøtet 2007 gikk inn for at det skal gis en grunnlovsbestemmelse som hjemler at det gis en særlig lov for Den norske kirke. Dette ligger også inne i kirkeforliket i Stortinget.

En egen lov for Den norske kirke ønsker vi at skal være en kortfattet rammelov. Statlig regulering i forhold til Den norske kirke og tros- og livssynssamfunnene bør i hovedsak omfatte de ytre og offentlige rammer og tilskuddsordninger.

Kirkemøtet skal selv vedta en kirkeordning som gir et grunnleggende regelverk for Den norske kirke. Kirkeordningen skal konstituere Den norske kirke som trossamfunn, gi uttrykk for dens selvforståelse og regulere alt som angår kirkens indre forhold.

Stortingsforliket er et svært viktig skritt på vei mot en ny kirkeordning. Man er enige om en samlet og sammenhengende pakke av grunnlovsendringer, som åpner for utviklingen av en mer selvstendig folkekirke. Videre gir stortingsforliket kirken større myndighet gjennom demokratiske ordninger. Toget er satt på skinner, som Trond Giske uttrykte det.

Vi er i tett kontakt med departementet når det gjelder å utrede konsekvensene av kirkeforliket. Vi er opptatt av å se alle forlikspunktene i et helhetlig bilde. Vi legger opp til behandling av kirkeforliket på Kirkemøtet i 2012 og 2013. Vi antar at grunnloven vil bli behandlet i 2012, kirkeloven i 2013. I tillegg til dette vil vi fortsette arbeidet med en helhetlig plan for en ny kirkeordning, som Kirkemøtet vedtok i 2007. Stortingsforliket er et viktig skritt på veien mot en ny og forenklet kirkeordning, men det bringer oss ikke i mål. Vi får ikke en enklere kirkeordning eller forenklet organisasjon før forholdet mellom stat og kirke er endret.

Selv om stortingsforliket eksplisitt sier at kirken ikke skal være eller ha et eget rettssubjekt i avtaleperioden, er det stor grunn til å tro at kirken en gang etter 2013 vil få et selvstendig arbeidsgiveransvar for alle sine ansatte. Vi tror at arbeidet med en ny kirkeordning vil føre oss i retning av en mer integrert,

sammenhengende og enklere kirkeorganisasjon. Framtidens kirke vil neppe oppleves så oppdelt og fragmentert som i dag. For fortsatt å kunne være en lokal folkekirke over hele landet, trenger vi styrkede og samlende administrative organer lokalt, regionalt og sentralt. Vi står derfor foran et arbeid med å utvikle styringsnivåene i Den norske kirke. Det er sammenheng mellom demokratisk legitimitet og handlekraftige og robuste styringsenheter.

Vi vil også utrede konsekvenser av å opprette et selvstendig rettssubjekt i kirken. Med et rettssubjekt blir det mye enklere for kirken å opptre samlet, med en mer enhetlig ledelse og med en mer hensiktsmessig arbeidsgiverstruktur på de ulike nivåene i kirken.

Kirkevalg

Kirken har gjennom Kirkevalget svart på utfordringen fra Stortinget. Stortingsforliket skal ikke evalueres ut fra valgoppslutning med tre andre kriterier som forliket understreker: Økt bruk av direktevalg, anledning til alternativ nominasjon av kandidater og sammenfall av tid og sted med offentlige valg. Disse kriteriene er oppfylt fra kirkens side. Nå er det opp til politikerne å følge opp sin egen avtale ved å ta de nødvendige politiske stegene mot en ny ordning for stat og kirke i Norge. Til dette hører også å bevilge de midlene som trengs for å slutføre demokratireformen.

Gjennomføring av en demokratireform i kirken, var en forutsetning i kirkeforliket. Kirkevalget i høst har vært et svar på denne utfordringen. Når opptellingen etter den indirekte valgomgangen til medlemmer av bispedømmerådene er fullført i desember, er Kirkevalget 2009 gjennomført.

Valgoppslutningen for bispedømmerådsvalget i september endte på 10 % og for menighetsrådsvalget 12,5 %. En tre- til fire-dobling av valgoppslutningen i forhold til forrige valg, og stor oppmerksomhet rundt valget, har gitt hele kirken økt bevissthet om betydningen av at kirkemedlemmene engasjerer seg ved valg til de styrende organene.

I det store bildet er gjennomføringen av Kirkevalget 2009 vellykket, og vi har oppnådd mange av de målene vi satte oss – til tross for at tidsfristene vi opererte med var altfor knappe. Først 27. april vedtok Stortinget en tilleggsbevilgning på 68 millioner kroner til demokratireformen. Av denne rammen ble 27 millioner satt av til lokal gjennomføring av Kirkevalget 2009.

I hastetempo har vi gjennomført en storsatsing på kommunikasjon i alle kanaler. Valgkort-utsending til alle stemmeberettigede og tv-reklame gjennom TV2 var de to største nasjonale satsingene. To spørreundersøkelser har vist at 97-98 % av befolkningen visste om kirkevalget 2009.

Dette er et godt utgangspunkt foran 2011-valget. Vi har mye å arbeide med fram mot dette valget, og starter umiddelbart med avklaring av nødvendige økonomiske rammer og rimelige tidsmarginer. Mye kan forbedres på både praktisk/teknisk gjennomføring og informasjonsflyt mellom kirkens ulike nivåer. Kirkerådet avventer den forskningsbaserte evalueringen før vi foreslår vesentlige endringer i forbindelse med valgordningen.

Det har blitt fremført kritikk mot preferansevalgordningen ved bispedømmerådsvalget, og spesielt kandidatpresentasjon og alfabetisering av lister. Preferansevalgmodellen gir den enkelte velger stor innflytelse, men modellen krever at velgeren har kunnskap om kandidatene som står på valg. I presentasjonsmalene som ble utarbeidet, valgte vi ikke ut bestemte tema eller spørsmål som kandidatene skulle presentere seg ut fra. Poenget var å gi kandidatene en mulighet til selv å presentere hvilke saker de ser som viktige. At nesten 70 % av kandidatene satte trosopplæring øverst, samtidig som media var mest opptatt av ekteskapsloven, sier mye om både kirken og om media.

Fokus på lokalmenigheten

Jeg ser det som avgjørende at alt arbeid som gjøres i Kirkerådet er målrettet inn mot arbeidet i menighetene. Kirkerådets virksomhet skal være "... til for menigheten". Som kirkeloven sier: Kirkemøtet skal ha sin

oppmerksomhet henvendt på «... alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menigheten, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke».

Kirkemøtet og Kirkerådet skal bringe inspirasjon, visjoner og fornyelse til menighetene på lokalplanet og hele vår kirke. Hensikten med gudstjenestereformen, demokratireformen, ny salmebok, trosopplæringsreformen og planer for kirkemusikk og diakoni er at alt dette skal sette menigheten i stand til å utføre sitt arbeid i lokalmiljøet.

Kirkerådet har i år tatt et viktig grep for å knytte kirkefaglige områder sammen til en ny avdeling, nemlig avdeling for menighetsutvikling. Denne avdelingen rommer barn, unge og trosopplæring, diakoni og samfunn, inkludert bærekraftreformen, gudstjenesteliv og kultur, samt liturgisk senter i Trondheim. Slik vil skape en bedre sammenheng mellom alle disse områdene.

I "Håndbok for menighetsråd og kirkelig fellelsråd" er det gitt maler for hvordan en helhetlig menighetsplan kan utvikles i lokalmenighetene. Malene kan også lastes ned fra kirkens nettsider. Planene som er utviklet sentralt, skal være hjelpemidler for at menighetene lokalt kan lage gode, helhetlige planer. Kvaliteten på Kirkerådets arbeid vil kunne måles på om det vi leverer, fungerer etter denne hensikten.

Gudstjenestereformen

Nye liturgier, salmebok og tekstutvalg har som mål å føre flere til gudstjenesten. Det er godt for kirken å jevnlig arbeide med å fornye språket og liturgien. Dette er en av de største utfordringene for vår kirke. Vi registrerer at flere mener tempoet i dette reformarbeidet har vært for høyt. Andre mener at det har tatt for lang tid. Men alle viser stort engasjement for å utvikle et gudstjenesteliv som inkluderer flere.

Arbeidet med reform av Den norske kirkes gudstjenesteliv gikk inn i en ny fase i 2008. Forslagene til nye liturgier, ny tekstbok, ny salmebok og ny liturgisk musikk ble sendt ut på høring. Mer enn 250 høringsuttalelser har vært til gjennomlesing og systematisering siden høringsfristen 15. september i år. Fremdeles er ikke hele høringen avsluttet, i og med at kirkemusikken har utvidet høringsfrist til 1. desember.

Vi sitter med et stort materiale med konstruktive og kritiske innspill til ny salmebok, liturgi og tekstbok. Omkring 100 menigheter har prøvd ut nye ordninger i praksis, og har klare oppfatninger om hva som fungerer. Vi ser at mange er opptatt av hvordan behovet for variasjon kan ivaretas, samtidig som de ønsker at folk skal kjenne seg igjen i gudstjenestens form når de besøker ulike kirker.

Når det gjelder *salmebokhøringen* viser høringsskjemaene at bare 20–25 % er enige i at en ny salmebok bør utgis i to bind i den formen forslaget har lagt opp til. Det er dessuten mange kritiske kommentarer både til utvalget av salmer og til forståelse av hva en salme er.

Vi innser at konklusjonen på høringen ikke gir grunnlag for å utgi en salmebok i to bind nå. Vi vil utrede alternativer for veien videre med salmebokarbeidet, og legge disse alternativene frem til drøfting på møtet i Kirkerådet i mars 2010. Det er altså nødvendig med grundigere utredninger før en ny fremdriftsplan legges. Dette innebærer i klartekst at ny salmebok ikke vil bli behandlet på Kirkemøtet neste år, og ikke tas i bruk i 2011.

Når det gjelder *tekstbok*, viser høringen at det er bred støtte for å gå tilbake til tre tekstrekker, og dermed få et større tilfang av bibeltekster til gudstjenestene. Det vil helt sikkert bidra til større bredde i forkynnelsen. Høringen gir også bred støtte til den såkalte nordiske tekstrekke-modellen.

Det gjenstår et betydelig arbeid med kvalitetssikring av tekstrekkeene. Det er bred støtte i høringen for å sette opp en poetisk tekst hver søndag. Det er tidligere gjort et prinsippvedtak om at de poetiske bibeltekstene skal synges, ikke leses. Dette er i svært liten grad blitt utprøvd i høringsperioden, blant annet fordi musikk bare har foreligget til et begrenset antall av tekstene. Det er faktisk ikke en eneste menighet som har levert høringssvar til tekstboken, som har forøkt å synges en ny poetisk tekst hver søndag. Det er fare for at disse

tekstene i stor grad vil forsvinne fra gudstjenestene hvis ikke prinsippvedtaket endres og de poetiske tekstene kommer inn igjen som lesetekster.

Noen av høringsinstansene påpeker at endringene i de poetiske tekstene medfører en svekkelse av tekster som berører eksistensiell smerte. Det er mindre angst, frykt, depresjon, uro, ensomhet, lengsel og alderdom i dette utvalget. Flere høringsinstanser peker på at det synes som om forslaget forenkler og forflater den menneskelige erfaring. Det er et behov for å gå gjennom tekstrekkene ut fra et diakonifaglig perspektiv.

En del sentrale tekster mangler i de foreslåtte tekstrekkene, og må inn igjen. Jeg tenker for eksempel på Jesaja 6,1ff med hellig, hellig, hellig. Videre tenker jeg på Johannes 8,12 med Jesus som verdens lys, Johannes 6,24-36 med brødet og nattverden, Romerbrevet 3,11ff, som er en av hovedtekstene i luthersk teologi, og Romerbrevet 8,1ff. Disse tekstene må inn igjen blant kirkeårets tekster.

Når det gjelder *liturgien* gir høringen bred støtte til de grunnleggende prinsippene. En det er kommet vektige innvendinger mot en del av den konkrete utformingen. Det var ikke høringsspørsmål til innledningsdelen. De innspillene som har kommet, sammen med høringsutvalgets og sekretariatets vurdering av dette, tilsier at innledningsdelene må gås grundig igjennom og nyskrives.

Det er en utbredt mening at skapelsesteologiske motiver er blitt styrket på bekostning av frelsesteologiske motiver. Høringsmaterialet peker på at de foreslåtte tekstene er av variabel kvalitet både teologisk og språklig. Samlet må språket i forslaget gås grundig gjennom og tildels nyskrives. Høringen anbefaler å kutte antall valgmuligheter til de fleste ledd. Flexibiliteten er blitt for bred. Forbønnen er det punktet hvor høringen tydeligst understreker behovet for valgmuligheter og menighetens egen utvikling av bønner.

Dåpsliturgien anses for å være den mest uferdige av liturgiene som har vært på høring. Den inneholder mange uklare punkter. Det er bred støtte til å ta med skapelsesteologien inn i dåpsliturgien, men det er også stor enighet om at dette ikke er gjort på tilfredsstillende måte. Konklusjonen er at dåpsliturgien må få en grundig ny gjennomgang.

Proessen videre vil bli at høringsutvalgene har nye møter i januar i uke 3 og 4. Så møtes Kirkerådets administrasjon og Bispemøtet i uke 6, Bispemøtet behandler gudstjenestereformen i uke 12 og Kirkerådet i uke 21. Så er det en ny runde i Bispemøtet i uke 24, før Kirkemøtet behandler det hele i uke 46. Dette betyr at når det gjelder tekstrekker og liturgi, er målsettingen fortsatt at de skal sluttbehandles på Kirkemøtet neste år. Men når det er sagt, mener jeg at det viktigste nå er at kvalitet må gå foran tempo. Og vi vet at det gjenstår et stort arbeid. En bredere skriftlig redegjørelse som er utarbeidet av Paul Erik Wirgenes, er tilgjengelig her på Kirkemøtet.

Kultursatsing/kirkemusikk

Plan for kirkemusikk ble vedtatt av Kirkemøtet 2008. Planen framhever mangfoldet i de kirkemusikalske tradisjonene i salmesang og liturgi, og vil styrke formidlingen av både tradisjonell og ny kirkemusikk. Kvalitet og bredde og samarbeid mellom amatører og profesjonelle er kjernebegreper. Ny Plan for kirkemusikk gjelder fra 1. januar 2009.

Kirkemusikk og kultur er ett av Kirkemøtets vedtatte satsingsområder for perioden 2009–2014. Siden kulturmeldingen kom i 2005, har det vært fokusert på behovet for en kirkelig kompetanseøkning på dette feltet. I statsbudsjettet for 2009 la regjeringen inn fem millioner kroner til en sterkere kultursatsing i kirken. Med årets påplussing – av kulturpenger, ikke kirkepenger – gir statsbudsjettet nå rom for kulturrådgivere i alle bispedømmer og én stilling i Kirkerådet. Det viser at kirken betraktes som en viktig kulturaktør. En økt satsing på dette feltet kan utvide kirkens kontaktflate og inspirere til nytenkning når det gjelder samtidstolkning og kulturell åpenhet.

Kirken ønsker å satse på økt kompetanse både nasjonalt og regionalt, og vil skape et samspill mellom ulike aktører fra det brede kulturliv.

De nye stillingene vil få ansvar for å koordinere kulturaktiviteter i bispedømmet, inspirere til samarbeid mellom kirke og øvrig kulturliv, ta initiativ til nyskaping og ivareta kirkens kulturoppdrag på mange felter. Det vil også være en sentral oppgave å koordinere og videreformidle kompetansen fra de ulike kirkelige kulturfestivaler i Norge.

Barn, unge, trosopplæring

2008 var året da trosopplæringsprosjektet gikk over fra forsøks- og utviklingsfasen til en permanent ordning som gjelder alle døpte barn og unge fra 0 til 18 år. De nødvendige strukturene for videre innføring av reformen er blitt etablert, og bispedømmerådene tar over ansvaret for å følge opp menigheter som er tildelt midler, både de som fikk tildelinger i forsøks – og utviklingsfasen og de som kommer med i gjennomføringsfasen.

Forslag til statsbudsjett er lagt fram med 20 nye millioner kroner til innføring av reformen i nye menigheter i 2010. Etter flere år med en opptrapping på 25 millioner årlig, hadde Kirkerådet i sitt budsjettforslag lagt inn en opptrapping på 77,5 millioner, slik at mange menigheter nå kunne komme i gang med å innføre reformen, slik også Kirkemøtet tok til orde for i 2008. 2010-budsjettet gir ikke rom for en slik offensiv satsning, men innebærer at opptrappingstakten svekkes i et år der plan for trosopplæring skal innføres.

Budsjettforslaget følger ikke opp de offensive politiske signalene som er gitt i omtalen av reformen i flere sammenhenger, deriblant de tydelige signalene statsråd Trond Giske ga på forrige Kirkemøte. Stortinget har vedtatt at Trosopplæringsreformen skal innføres over en tiårsperiode. Dette innebærer at statsbudsjettene de kommende årene må ha en vesentlig økning av tildelingen for å realisere reformens budsjettmål på 250 millioner 2003-kroner.

På årets Kirkemøte trekkes på mange måter konklusjonene av det femårige prosjektarbeidet 2003–2008. ”Plan for trosopplæring” er blitt til gjennom involverende prosesser, både lokalt og sentralt i Den norske kirke. Dette er et historisk plandokument fordi 15-18-årsfasen er med i en plan for kirkelig undervisning for første gang. De tidligere planverkene har omfattet aldersgruppa 0-15 år. Planen er et ressursdokument som skal stimulere arbeidet med å utvikle lokale planer for trosopplæring.

Status for reformen er nå at den omfatter nær 45% av landets menigheter. Det er i 2009 tildelt midler til 91 nye menigheter i 13 prostier. Det er også tildelt midler til 31 nye nasjonale og regionale utviklingsprosjekter.

Samisk kirkeliv

Kirkerådet vedtok i 2008 at sekretariatet i Samisk kirkeråd skal flyttes til Tromsø. Dette skjedde etter ønske fra Samisk kirkeråd. Rådet ser det som viktig at sekretariatet har en geografisk nærhet til de samiske bosetningsområdene i Sápmi. Det er viktig for å få kompetanse, inspirasjon og nærhet til de samiske kulturer for å utvikle det samiske kirkeliv i alle samiske områder. Samisk kirkeråd har understreket sine forpliktelser overfor de nordsamiske, lulesamiske og sørsamiske språkområdene. Det er dessverre ikke gitt penger til denne flyttingen over statsbudsjettet i 2010.

I hele år har det vært arbeidet med ”Plan for samisk kirkeliv” og arbeidet med høringsdokumentet er inne i sluttfasen. Det tas sikte på at planen sendes ut på høring i februar 2010, og behandles på Kirkemøtet 2010. Kirkemøtets vedtak i 2006 forutsetter at en stor bredde av problemstillinger og arbeidsfelter skal reflekteres inn i planen. Den skal ivareta sør-, lule- og nordsamisk språk og kultur, kompetansestrategier, rekruttering, samiskrelaterte emner i kirkelig utdanning, samisk kirkeliv i de løpende reformene i Den norske kirke osv.

Planen blir en overordnet strategisk plan for videreutviklingen samisk kirkeliv i Den norske kirke. Det er første gang siden opprettelsen av Samisk kirkeråd at en slik helhetlig plan utarbeides, og den vil legge grunnlaget for en mer gjennomgående og målrettet satsing på samisk kirkeliv i årene som kommer. I

rammen av dette arbeidet kommer det også en egen plan for samisk trosopplæring, som tenkes som en supplerende rammeplan til ”Plan for trosopplæring”.

Det er et sentralt mål for trosopplæringsreformen at barn og unge finner språk og bilder som er meningsbærende for tro og eget liv. I den sammenheng er lanseringen av det samiske trosopplæringsnettstedet www.osko.no på samefolkets dag 6. februar en milepæl. Nettstedet er unikt ved at det foreligger på fire språk: nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk og norsk, og ved at det holder sammen trosopplæring og samisk kulturformidling. Nettsiden er en ressurs hvor barn og unge kan få hjelp til den viktige dialogen mellom eget liv, egen identitet og den kristne tro.

En annen milepæl i 2009 har vært Samiske kirkedager i Enare i Finland i juni. Arrangementet, som er forankret i de samiskkirkelige organer i de store lutherske kirkene i Norge, Sverige og Finland, samlet mellom 600 og 1000 samer fra Norge, Sverige, Finland og Russland. Dette var andre gang i historien at samiske kirkedager ble arrangert, og det er allerede bestemt at neste samiske kirkedager blir i det sørsamiske området i Norge i 2013.

Departementet har dette året opprettet en sørsamisk kategorialmenighet som en fireårig forsøksordning. De sentralkirkelige råd er opptatt av å støtte opp under dette nøkkelprosjektet for sørsamisk kirkeliv. Et eksempel er at arbeidet med sørsamiske salmer i 2008. Det ble holdt et salmeseminar i Snåsa, som har hatt stor betydning for arbeidet. Det har vært et stort savn i sørsamiske miljøer at de har manglet salmer på sitt eget språk. Når en sørsamisk menighet er etablert som en forsøksordning fra 1. januar 2009, er det enda viktigere at det skapes salmer som kan brukes på menighetens gudstjenester. Noen av disse salmene ble brukt også under Samiske kirkedager i Enare.

Arbeidet med lulesamiske liturgier har dessuten hatt prioritet dette året, og et antall liturgier er blitt oversatt til lulesamisk og er denne høsten sendt ut på høring.

Diakoni, kirke og samfunn

Kirkemøtet venter en sak fra Kirkerådet om diakonatet. Denne saken er til utredning i Bispemøtet, og kommer til behandling i Kirkemøtet så snart vi har mottatt utredningen og forberedt saken for Kirkemøtet.

Ny Plan for diakoni begynte å gjelde fra 1. januar 2008. Planen definerer diakoni slik: ”Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.” Definisjonen uttrykker den retning diakonien skal ha i årene framover. Den første delen i planen handler om forståelsen av diakoni, mens den andre peker på oppgaver og arbeidsmetoder. Planen skal danne utgangspunkt for arbeidet med lokale diakoniplaner i alle deler av landet.

Rundt i hele landet gjøres det til enhver tid et omfattende diakonalt kvalitetsarbeid. Diakonien er en grunnpilar i menighetsarbeidet, ja, nå som før er den en del av kirkens vesen. I det som kalles Soria Moria 2, understreker den nye regjeringen behovet for økt antall diakonstillinger i kirken.

Kirkemøtet i 2007 vedtok å iverksette en 10-årig bærekraftreform som har som målsetting å berøre all kirkelig virksomhet. På Kirkemøtet i 2008 var saken oppe igjen i form av mer konkrete målsettinger for tiåret. Et enstemmig Kirkemøte ønsker å stå i bresjen for bevaring av skaperverket og en bærekraftig utvikling i årene som kommer. Vedtaket ”Truet liv – troens svar. Et økumenisk tiår for skaperverk og bærekraft” innebærer et økumenisk samarbeid mellom Norges Kristne råd, Kirkens Nødhjelp og Den norske kirke. Gjennom dette samarbeidet vil Den norske kirke blant annet ”skape håp og fremtidsstro med ord og handling” og ”være sentrale pådrivere for og bidragsyttere til bærekraftige samfunn lokalt, nasjonalt og globalt”.

I fjor og i år har kirkens engasjement i klima- og miljøspørsmål fått økt oppmerksomhet både i Norge og internasjonalt. Sammen med preses og påtroppende generalsekretær i KV deltok jeg senest nå i november på

en bemerkelsesverdig samling med 200 religiøse ledere fra hele verden på Windsor Castle utenfor London i regi av Alliance of Religions and Conservation ved hertugen av Edinburgh, Prins Philip, og FN's utviklingsfond UNDP.

Mye takket være nordmannen Olav Kjørven, som er direktør i FN's utviklingsfond og en av FN's assisterende generalsekretærer, har UNDP nå vendt sin oppmerksomhet mot hva verdens religiøse samfunn har å bidra med i miljø- og klimakampen. Vår kirke fikk anerkjennelse for langsiktig innsats på dette området. I et dokument med presentasjoner av 31 religiøst funderte initiativ verden over, presenteres Kirkemøtets vedtak fra 2007: "Truet liv – troens svar. Kirkens vitnesbyrd i lys av klimaendringer og arbeid med miljø, forbruk og rettferd" (KM-sak 4/07). Om tre uker starter klimatoppmøtet i København, som ved siden av den felleskirkelige konferansen om tro og skaperverk i mai er valgt som den store milepælen i Skaperverk og bærekraft-prosjektet for 2009. Dette redegjorde Nils-Tore Andersen for i går.

Når vi legger så stor vekt på dette møtet, er det fordi klimakrisen er så alvorlig at det må tas radikale grep på samfunnmessig og internasjonalt nivå. Hva som skjer på klimatoppmøtet vil legge premisser for hvilket handlingsrom både politikere, næringsliv, enkeltpersoner og institusjoner som kirken vil ha for vår innsats for klimaet i år fremover. Fra kirkenes side vil vi fremheve at klimaendringene rammer mennesker allerede nå, ikke minst i den fattige delen av verden. Derfor er det viktig at en klimaavtale først og fremst har disse menneskenes rett til utvikling i fokus.

De folkelige initiativene for en bærekraftig utvikling har bred kirkelig støtte. Ofte er det ildsjelene fra kirker og kristne organisasjoner som vi ser som foregangskvinner og -menn når miljøsaker står på dagsordenen lokalt. Troen på at Skaperen fortsatt har med verden å gjøre, gir oss en grunnleggende ansvarsfølelse overfor det skapte. Vi kan ikke sitte stille og se på at skaperverket ødelegges!

En annen prioritert oppgave de siste to årene har vært å bidra til en mer human flyktningpolitikk, og styrke Den norske kirkes engasjement for migrasjonsspørsmål og integrering av flyktninger og asylsøkere. Dette er fulgt opp på mange måter, blant annet gjennom aktiv deltakelse i den offentlige debatten og aktiv deltakelse i Flyktingenettverket i Norges Kristne Råd. Det har vært arbeidet for å styrke de politiske rettighetene til papirløse migranter, både gjennom lobbyarbeid mot de politiske partiene, i form av uttalelser fra Mellomkirkelig råd og Flyktingenettverket.

Trosfrihet for asylsøkere har også vært et prioritert felt, og i februar i år ble rapporten "I god tro" lansert. Rapporten er skrevet av advokat Thom Arne Hellerslia på oppdrag fra blant annet Mellomkirkelig råd og Norsk Misjon i Øst, og avdekker flere svakheter i norsk asylforvaltning med tanke på trosfrihetsspørsmål for asylsøkere. Rapporten har allerede ført til endringer i utlendingsforvaltningen. Sammen med andre aktører har Mellomkirkelig råd bidratt til offentlige protester mot regjeringens forslag til innstramminger i asylopolitikken fra høsten 2008 og fram til i dag.

9. november lanserte Mellomkirkelig råd og Islamsk Råd Norge en felleserklæring mot vold i familien og vold i nære relasjoner. Kristne og muslimske ledere gikk ut og sa at vold i nære relasjoner aldri kan rettferdiggjøres eller legitimeres. Dette er et godt eksempel på hva interreligiøs samhandling kan føre til. Troende på tvers av religionsgrensene går sammen og jobber for både holdningsendringer og politiske endringer i samfunnet. Som religiøse mennesker vil vi bidra til et bedre samfunn.

Økumenikk

Det mellomkirkelige arbeidet har foregått på mange arenaer både i fjor og i år. Kontakten med Metodistkirken er organisert på en ny måte, noe som har skapt tettere forbindelser på lederplan. Samarbeidet er blant annet blitt utviklet innenfor diakoni. Den norske kirke har vært representert på Metodistkirkens årskonferanse, og Metodistkirken var til stede på Kirkemøtet.

Selv om samarbeidsavtalen med Den Evangelisk Lutherske Frikirke ikke ble underskrevet, har ikke dette virket inn på de gode samarbeidsrelasjonene som allerede er etablert mellom våre to kirker, men har satt en foreløpig stopper for å utvikle samarbeidet videre.

Den europeiske økumenikken har hatt et spesielt fokus i år. Den norske kirke var i januar vertskap for rådsmøtet for Fellesskapet av protestantiske kirker i Europa, det såkalte Leuenbergfellesskapet. På møtet i Oslo tok man blant annet opp kirkenes engasjement i den etiske debatten omkring vern av menneskerettighetene og aktiv dødshjelp. Forholdet mellom majoritets- og minoritetskirker stod også på dagsorden. Ledelsen i Den norske kirke hadde et møte med rådet, hvor vi blant annet diskuterte arbeidet med en felles embetsforståelse.

Den norske kirke var representert med en stor og aktiv delegasjon på generalforsamlingen til Konferansen av europeiske kirker – KEK – i Lyon i sommer, slik Nils-Tore Andersen gjorde rede for i går. Og i et annet kirkefellesskap, nemlig Porvoo-fellesskapet, er seniorrådgiver Beate Fagerli i Mellomkirkelig råd i år blitt valgt til sekretær for hele fellesskapet.

Nylig ble det markert at det er ti år siden Felleserklæringen om rettferdiggjørelsen ble underskrevet. Frikirken, Metodistkirken Den katolske kirke og Den norske kirke stod sammen om denne markeringen.

Så kan heller ikke jeg la være å nevne møtet i sentralkomiteen i Kirkens Verdensråd i august der Olav Fykse Tveit ble valgt til ny generalsekretær i KV. Dette er en fantastisk anerkjennelse av Olav som person og kirkeleder, men jeg vil gjerne tenke at det også er en anerkjennelse av holdninger og aktive bidrag som Mellomkirkelig råd gjennom mange år har vært kanal for på vegne av hele Den norske kirke.